

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

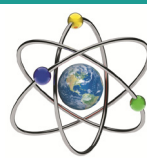
No9(4)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 420 sahifa,
25-sentyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Academic and Translingual Competence as an Integrative Construct in Higher Education: a Theoretical Framework.....	10
Davronova Fotima Pirnazarovna	
Olqatlanish xulq-atvori buzilgan bemorlarning emotsional va shaxslilik xususiyatlarining klinik-psixologik tahlili	14
Abdumutalibova Mag'firat Mirodil qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining metakognitiv kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan metodik tizim modeli	18
Melliyeva Dilfuza O'ralovna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining 5K kompetensiyalarini baholash mezonlari va indikatori.....	24
Himoyeva Sarvarbegim Jamilovna, Qodirov Zayniddin Zaripovich	
Bo'lajak pedagoglarda stressli vaziyatlarda xulq-atvor xususiyatlarini tadqiq etishning psixodiagnostik asoslari.....	29
Olimova Furuza Aslonovna	
Developing the Skill of Evaluating the Reliability of Information Sources in Teaching English.....	35
Sherimbetova Nasiba Ravshanbek kizi	
Tarmoq texnologiyalari fanida sun'iy intellekt asosidagi web-platfomaning didaktik imkoniyatlari	42
Yuldashev Shadiyor Shuxrat o'g'li	
Maxsus ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning ijtimoiy-psixologik rivojlanishini qo'llab-quvvatlashda sun'iy intellekt imkoniyatlari	48
Abdujabborova Dildora Saidmurot qizi	
Pedagogik jarayonlar davomida talaba-yoshlar egallagan faol fuqarolikning ijtimoiy-madaniy ahamiyati	56
Xabibulla Muratov Abduqodirovich	
Maktabgacha tayyorlov yoshdagi bolalarda atrof muhitga munosabatini shakllantirishning zamonaviy usullari	65
Umarova Dildora Nizom qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning obrazli va bog'lanishli nutqini rivojlantirish hamda nutqiy qiyinchiliklarni erta aniqlashning pedagogik-psixologik asoslari	70
Axmedova Muyassar Xadimatovna, Maqsudboyeva Dilbar Olimjon qizi	
Umumta'lim maktabi o'quvchilarida ochiq javobli PISA topshiriqlarining produktiv fikrlashni rivojlantirishdagi o'rni	76
Xudayberdiyeva Muxayyo Karshiboyevna	
Ta'limda interaktiv texnologiyalardan foydalanishning afzalliklari	86
Xoshimova Maftunabonu Xoshimjon qizi	
Yosh kelin-kuyovlarning nikoh orqali kutuvlari va psixologik farovonligining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	91
To'liqinboyeva Mahliyoixon Valijon qizi	
"Art-pedagogik qobiliyat" tushunchasining mohiyati va tarkibiy komponentlari	95
Bo'ltakova Roziya Xasan qizi	
Pathogenetic Rationale for Personalized Therapy of Dentin Hypersensitivity in Patients With Erosive Tooth Lesions	99
Khusanbaeva Jasmin Shavkatovna, Zoirov Tulqin Elnazarovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida korxona axborot tizimlarini tizimli tahlil qilish va modellashtirish.....	104
Ro'ziyev Bahromjon Rustam o'g'li	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlarining moliyaviy savodxonligini rivojlantirish mexanizmi va tarkibiy-funksional modeli	108
Berdimurotov Adxam Xayrulla o'g'li	

Raqamli ta'lim muhitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kitobxonlik kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlari	113
Umirova Marxabo Abdimannobovna	
O'zbek EFL sinflarida talabalarining og'zaki nutq ravonligini mikrointeraktiv sikllar asosida rivojlantirish.....	116
X. S. Malikova	
Sun'iy intellektning xorijiy til o'rganuvchilarga yordami: imkoniyatlar va amaliy mashg'ulotlar	120
Ashurova Dildora G'afurovna	
Bo'lajak o'qituvchining kasbiy malakasi va aralash ta'lim sharoitidagi talablari.....	124
Baxtiyorova Maxliyo Baxrom qizi	
Refleksiv texnologiyalar asosida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-metodik tafakkurini rivojlantirish	127
Xo'janiyozova Gulhayo Ilhomovna	
Boshlang'ich ta'limda hikoya janridagi matnlarni o'qitishda STREAM texnologiyasidan foydalanish.....	131
Ahmedova Munisa Xo'sinboy qizi	
Rivojlanishida nuqsoni bo'lgan maktabgacha yoshdagi bolalarni mustaqil hayot faoliyatiga tayyorlashning korreksion-pedagogik texnologiyasi	137
Jo'rayeva Gulmiraxon Zufarjon qizi	
Developing EFL Students' Academic Writing Skills Through Self-Directed Learning Strategies.....	141
Kayumova Gulnoz Abduxalilovna	
Ko'rishida nuqsoni bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilarining ingliz tilidagi kommunikativ kompetensiyasini rivojlantirish texnologiyasi	147
Mavlonova Shaxzoda Turg'unovna	
Developing English Communication Skills Among Students in Non-Philological Higher Education Institutions Through Task-Based Learning	151
Mirbabayeva Sabina Sobirjonovna	
Indicators for Evaluating and Monitoring the Quality of Foreign Language Education in General Secondary Schools	158
Muxtarova Shafoatbonu Adham qizi	
Fizika fanini o'qitishda talabalarining texnologik kompetensiyasi pedagogik tadqiqotning predmeti sifatida...	164
Raxmankulova Dilora Gulomovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida xalq og'zaki ijodi asosida bolalarning axloqiy fazilatlarini shakllantirishda innovatsion pedagogik texnologiyalarning o'rni	169
Umurova Ma'rifat Yoshiyevna	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida bo'lajak muhandislarning loyihaviy-konstruktorlik faoliyatiga tayyorlash metodikasini ishlab chiqish	175
Uzokov Sherzod Xamidovich	
Boshlang'ich ta'limda sun'iy intellekt va zamonaviy texnologiyalar: imkoniyatlar va istiqbollar.....	180
Akramhonova Maftunaxon Ma'murjon qizi	
Mystical Images in the Poetry of Navoi and Mashrab	183
Mamasoliyeva Muslimaxon Alisher qizi	
Oilaviy bolalar uylari tarbiyalanuvchilarini oilaviy hayotga tayyorlashning ijtimoiy-pedagogik asoslari: tajriba-sinov natijalarining tahlili.....	188
Muxamadiyev Xojakbar Asliddinovich	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanish	193
Yuldasheva Shoxida Botirovna, Abdullayeva Qirmizi Jumatayevna	
Raqamli ta'lim muhitida bo'lajak pedagoglarning mustaqil o'rganish kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	198
Mayliyeva Sadoqat Raximberganovna	
Generative Artificial Intelligence in Foreign Language Education: Pedagogical Challenges and the Development of Communicative Competence	202
Latofat Zokir kizi Raximdjanova	

Международные модели подготовки будущих учителей к инклюзивному образованию: сравнительный анализ ключевых компонентов	210
Янкина Эмилия Адыловна	
Психологические механизмы формирования читательской мотивации у младших школьников	216
Мадаминова Саидабону Умидбековна	
O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi destruktiv ziddiyatlarning oldini olishning pedagogik-psixologik vositalari	222
Elbekova E'zoza Jamshid qizi	
Badiiy asarni neyropedagogik tahlil materiali sifatida qo'llashning metodik asoslari	227
Shoyimova Shoir Sanakulovna	
Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi talabalarining kasbiy kompetentligini takomillashtirish metodikasi	231
Toshturdiyeva Tursunoy Muhammadiyevna	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida mantiqiy fikrlashni rivojlantirishning zamonaviy texnologiyalari	235
Toshtemirova Maftuna Karimovna	
Surunkali somatik kasalliklarga chalingan bemorlarning psixologik farovonligini oshirish: psixodiagnostik va psixokorreksion yondashuvlar	240
To'liqinboyeva Mahliyo Xon Valijon qizi	
Raqamli ta'lim muhitida flipped classroom texnologiyasidan foydalanish	244
Azimova Dilnoza Axmedjonovna	
Инкультурация личности и формирование культурной идентичности в школьном образовании	249
Насимджанова Махсума Маждовна	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida talabalariga ingliz tilini integratsiyalashgan lingvistik kontekstualizatsiya orqali o'qitish metodikasini takomillashtirish	253
Ayatov Raximberdi Ibragimovich	
Kasbiy ta'lim tashkilotlarida raqamli texnologiyalarni qo'llash metodikasi	259
Ochilova Gavhar Hamid qizi	
Digital Technologies and Artificial Intelligence in English Language Teaching: Pedagogical Opportunities and Challenges	267
Xolliyeva Mashxura Erkinjonovna	
Bo'lajak musiqa o'qituvchilarining cholg'u ijrochiligi kreativligini rivojlantirishda fortepiano fanining didaktik imkoniyatlari	270
Normuminova Gulmira Komiljonovna	
Raqamli ta'lim muhitida o'quvchilarning mantiqiy tafakkurini kengaytirish	280
Xudoynazarova Moxira Xakimovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalarining sun'iy intellekt savodxonligini rivojlantirish texnologiyalari	284
Ermatov Sh. L.	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tabiiy-ilmiy savodxonlikni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlari	289
Nuriddinova Marjona Erkinovna	
Yosh avlodni milliy ruhda tarbiyalashda madaniy merosning ahamiyati	293
Radjapova Zuxra Tirkashevna	
O'qib tushunish strategiyalari va xalqaro tajriba	297
Barno Boltayeva	
Maktab direktorlarining mehnatga oid hujjatlarni rasmiylashtirishda qonunchilik normalarini qo'llash amaliyoti	301
Rejapova Dilafroz Akramovna	
Kurashni olimpiya o'yinlari dasturiga kiritish istiqbollari: institutsional va sport-siyosiy tahlil	308
Hosilbek Mengliboyev Marat o'g'li	
Badiiy ta'limda talabalarining milliy-madaniy identifikatsiyasini rivojlantirishda an'anaviy naqqoshlik maktablari tarixini o'qitish metodikasi	314
Baxriddinova Sayyora Jumanazar qizi	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining aqliy qobiliyatlarini rivojlantirishda shaxmat ta'limining pedagogik shart-sharoitlari	318
Boboqulov Chori Urolovich	
Sog'lom ovqatlanish va inson salomatligi	326
Beginkulov Oltiboy Jo'rayevich, Shoimova Nargiza Omonqul qizi	
Raqamli ijtimoiy muhitda o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirishda milliy tarbiya, sun'iy intellekt va media makonining pedagogik imkoniyatlari.....	333
Gulyamova Aziza Otabek qizi	
Organising Experimental Work on Multimodal Reading Literacy in Primary School: Design, Stages and Assessment Criteria	337
Suvanova Nilufar Akbarovna	
Цифровые коллекции и рукописные базы в современном английском востоковедении: новые возможности исследования источников	341
Олимова Дилафруз Олимжон кизи	
New Approaches to Assessing Students' Independent Work In The Era of Generative AI	347
Sardora Shakirova To'lanovna	
Developing Writing Skills of Non-Philological Students Through Online Learning Platforms.....	353
Rajabova Rakhimakhon Maksudovna	
Umumiy o'rta ta'lim maktablarida robototexnikani o'qitish jarayonida raqamli ta'lim vositalaridan foydalanishning pedagogik-metodik jihatlari.....	358
Axunbetova Zuxra Nailevna	
Ixtisoslashtirilgan maktablar o'quvchilarining axborotlar bilan ishlash kompetensiyalarini rivojlantirishning pedagogik asoslari.....	363
Kilichov Akobir Kodirovich	
Ta'lim sifatini samarali boshqarishda pedagogik va matematik metodlar integratsiyasi menejmentning asosi sifatida	371
Axmedov Azizbek Karim o'g'li, Soliyeva Feruza Qahramonovna, Axmedova Madina Nodirbek qizi	
Oliy ta'limning globallashuvi va xalqarolashuvi jarayonlarining xususiyatlari	375
Vorobyov K. A.	
Talabalarda sotsiologik tafakkurni rivojlantirish metodlari.....	379
Otaqulov Alisher Safaraliyevich	
Maktabgacha yosh guruhlarida geometrik figuralarni o'rgatish orqali boshlang'ich matematik tasavvurlarini shakllantirish	383
Vaxabova Gulshan Vafaqul qizi	
Yodlangan sinf nutqidan real hayotiy muloqotga: boshlang'ich efl ta'limida vaziyatli kommunikativ topshiriqlarning o'rni.....	388
Tuxtayeva Zarina Faxriddinovna	
Akademik litsey o'quvchilarining mustaqil ishlash ko'nikmalarini mantiqiy va nostandart topshiriqlar asosida takomillashtirish	393
Xoshimova Sevara Sheraliyevna	
Mobil ta'lim tushunchasi va uning mohiyati	398
Rustamova Nodira Rustam qizi	
AI-Based Adaptation of Graded Texts	402
Ermatova Sarvinoz	
Intellektual rivojlanishida cheklavlari bo'lgan o'quvchilar bilan individual ishlashning pedagogik yondashuvlari.....	406
To'xtamatova Maftuna Ismonjonovna	
Umumta'lim maktablarining 5-7-sinflarida aniq, tabiiy va ijtimoiy-gumanitar soha terminlarini o'qitishning metodik asoslari.....	412
Axmedova Shahnozaxon Farxod qizi	
Sun'iy intellekt vositalari asosida bo'lajak o'qituvchilarning individual kasbiy rivojlanish trayektoriyasini qo'llab-quvvatlash.....	416
Janbayeva Marjan Smatillayevna	

RAQAMLI IJTIMOY MUHITDA O'SMIRLARNING AXLOQIY TANLOV MADANIYATINI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY TARBIYA, SUN'IY INTELLEKT VA MEDIA MAKONINING PEDAGOGIK IMKONIYATLARI

Gulyamova Aziza Otabek qizi

Qori Niyoziy nomidagi TDPU

“Inklyuziv ta’lim-tarbiya metodikasi” bo’limi, katta ilmiy xodim (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada raqamli ijtimoiy muhit sharoitida o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirishda milliy tarbiya, raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt va media makonining pedagogik imkoniyatlari ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotda o'smirlarning internet, ijtimoiy tarmoqlar, videoplatformalar, messenjerlar va generativ sun'iy intellekt vositalari bilan faol munosabati natijasida yuzaga kelayotgan yangi axloqiy vaziyatlar ko'rib chiqiladi. Axloqiy tanlov madaniyatining kognitiv, qadriyatli-motivatsion, amaliy-xulqiy va refleksiv komponentlari aniqlashtiriladi. Milliy qadriyatlarni raqamli muhitdagi xulq-atvor me'yorlari bilan integratsiyalash, media savodxonlikni rivojlantirish va sun'iy intellektdan mas'uliyatli foydalanishning pedagogik imkoniyatlari asoslanadi. Tadqiqot natijasida diagnostik, mazmuniy-ma'rifiy, muammoli-vaziyatli, raqamli-amaliy hamda refleksiv-baholash bosqichlaridan iborat pedagogik tizim taklif etiladi. Mazkur tizim o'smirlarning axborotni tanqidiy baholash, muqobil qarorlarni tahlil qilish, qaror oqibatlarini oldindan ko'ra bilish va o'z xatti-harakatlari uchun mas'uliyatni his etish kompetensiyalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ijtimoiy muhit, o'smir, axloqiy tanlov madaniyati, milliy tarbiya, raqamli kompetensiya, sun'iy intellekt, media savodxonlik, raqamli madaniyat, axloqiy qadriyatlar, pedagogik texnologiya.

Abstract: This article analyzes the pedagogical potential of national education, digital technologies, artificial intelligence and the media environment in developing adolescents' ethical decision-making culture in a digital social environment. The study examines emerging ethical situations associated with adolescents' active interaction with the Internet, social networks, video platforms, messengers and generative artificial intelligence. The cognitive, value-motivational, practical-behavioral and reflexive components of ethical decision-making culture are specified. The pedagogical possibilities of integrating national values with behavioral norms in the digital environment, developing media literacy and promoting responsible use of artificial intelligence are substantiated. As a result, a pedagogical system consisting of diagnostic, educational-content, problem-situation, digital-practical and reflexive-evaluative stages is proposed. The system is aimed at developing adolescents' ability to critically evaluate information, analyze alternative decisions, anticipate consequences and take responsibility for their actions.

Key words: digital social environment, adolescents, ethical decision-making culture, national education, digital competence, artificial intelligence, media literacy, digital culture, moral values, pedagogical technology.

Аннотация: В статье анализируются педагогические возможности национального воспитания, цифровых технологий, искусственного интеллекта и медиапространства в развитии культуры нравственного выбора подростков в условиях цифровой социальной среды. Рассматриваются новые нравственные ситуации, возникающие в результате активного взаимодействия подростков с Интернетом, социальными сетями, видеоплатформами, мессенджерами и генеративным искусственным интеллектом. Уточняются когнитивный, ценностно-мотивационный, практико-поведенческий и рефлексивный компоненты культуры нравственного выбора. Обосновывается необходимость интеграции национальных ценностей с нормами поведения в цифровой среде, развития медиаграмотности и формирования ответственного отношения к использованию искусственного интеллекта. Предлагается педагогическая система, включающая диагностический, содержательно-просветительский, проблемно-ситуационный, цифрово-практический и рефлексивно-оценочный этапы.

Ключевые слова: цифровая социальная среда, подросток, культура нравственного выбора, национальное воспитание, цифровая компетентность, искусственный интеллект, медиаграмотность, цифровая культура, нравственные ценности, педагогическая технология.

KIRISH

Bugungi kunda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi ta'lim va tarbiya jarayonining mazmuni, shakllari hamda vositalariga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Internet, ijtimoiy tarmoqlar, videoplatformalar, messengerlar va sun'iy intellektga asoslangan xizmatlar o'smirlarning kundalik hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda.

Sh. M. Mirziyoyevning "Yangi O'zbekiston strategiyasi" asarida Yangi O'zbekistonni barpo etish jarayonining ma'naviy-g'oyaviy asoslari, xalqning tarixiy tajribasi, milliy qadriyatlari va zamonaviy taraqqiyot talablarining uyg'unligi alohida ahamiyat kasb etishi ko'rsatiladi. Asarda ilgari surilgan yondashuvlar yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalash, ularning zamonaviy bilim va dunyoqarashini rivojlantirish bilan uzviy bog'liqdir. Mazkur g'oyalar raqamli ijtimoiy muhitda o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirish masalasiga ham bevosita daxldor bo'lib, milliy qadriyatlarni yangi axborot muhitida namoyon etishning pedagogik zaruratini belgilaydi ^[1].

Raqamli muhit bir tomondan o'quvchiga katta hajmdagi axborotni tezkor olish, turli nuqtayi nazarlar bilan tanishish, muloqot qilish va ijodiy faoliyat olib borish imkonini bersa, ikkinchi tomondan axborotning ishonchliligini aniqlash, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish, virtual muloqotda axloqiy me'yorlarga rioya qilish, yolg'on axborot va manipulyativ kontentni farqlash kabi yangi vazifalarni yuzaga keltirmoqda.

UNESCOning generativ sun'iy intellekt bo'yicha tavsiyalarida ta'limda sun'iy intellektidan foydalanish inson markazli, xavfsiz, adolatli va mazmunli yondashuvga asoslanishi zarurligi ta'kidlangan. Mazkur yondashuv insonning mustaqil fikrlashi, pedagogik jarayondagi faol ishtiroki va shaxsiy ma'lumotlarning himoyasiga alohida e'tibor qaratadi ^[5].

UNICEFning bolalar va sun'iy intellektga oid tavsiyalarida esa bolalar xavfsizligi, ma'lumotlar maxfiyligi, kamsitilmaslik, shaffoflik, hisobdorlik hamda bolaning rivojlanish manfaatlarini ta'minlash masalalari ustuvor yo'nalishlar sifatida qayd etiladi ^[6].

Shu sababli zamonaviy tarbiya jarayonida o'smirni raqamli muhitdan faqat xavfsiz foydalanishga o'rgatishning o'zi yetarli emas. Unda "Bu axborot ishonchlimi?", "Uni tarqatish axloqan to'g'rimi?", "Mening qarorim boshqa insonga qanday ta'sir qiladi?", "Sun'iy intellekt bergan javobni qanday tekshirish mumkin?" kabi savollarga mustaqil javob bera olish ko'nikmasini shakllantirish zarur.

Mazkur holat o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini raqamli kompetensiyalar, media savodxonlik va milliy tarbiya bilan integratsiyalashgan holda rivojlantirish muammosini dolzarb pedagogik masala sifatida namoyon etadi.

Tadqiqotning maqsadi. Raqamli ijtimoiy muhitda o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirishning nazariy-pedagogik asoslarini aniqlash hamda milliy tarbiya, media savodxonlik va sun'iy intellekt imkoniyatlarini integratsiyalashgan pedagogik tizimni ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot vazifalari:

1. O'smirlarning axloqiy tanlov madaniyati tushunchasining mazmunini aniqlashtirish.
2. Raqamli muhitning o'smir axloqiy qarorlariga ta'sir etuvchi omillarini tahlil qilish.
3. Milliy tarbiya va raqamli axloq o'rtasidagi pedagogik bog'liqlikni asoslash.
4. Media savodxonlikning axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirishdagi o'rnini aniqlash.
5. Sun'iy intellektidan tarbiyaviy maqsadlarda foydalanish imkoniyatlarini belgilash.
6. Raqamli muhitda axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirishning bosqichli pedagogik tizimini taklif etish.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

O'smirlarning axloqiy rivojlanishi, milliy tarbiya, raqamli madaniyat, media savodxonlik va sun'iy intellektning ta'limdagi imkoniyatlari turli ilmiy yo'nalishlar doirasida o'rganilgan.

Milliy tarbiya masalasida M. Quronovning tadqiqotlarida milliy tarbiyaning mazmuni, yoshlar ma'naviyati va milliy qadriyatlarning shaxs tarbiyasidagi o'rnini yoritilgan. Muallifning yondashuvida tarbiya jarayoni xalqning tarixiy tajribasi, ma'naviy merosi va qadriyatlari bilan uzviy bog'liq holda qaraladi ^[3].

O. Musurmonova tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi o'rtasidagi bog'liqlik, shaxsning ma'naviy-axloqiy sifatlarini shakllantirish masalalariga e'tibor qaratilgan ^[4]. Mazkur yondashuv tadqiqotimiz uchun milliy qadriyatlarni zamonaviy raqamli muhitdagi axloqiy xatti-harakatlar bilan bog'lash uchun nazariy asos bo'lib xizmat qiladi.

A. Bandura axloqiy xulq-atvorning psixologik mexanizmlarini tahlil qilar ekan, insonning ayrim sharoitlarda o'z xatti-harakatini axloqiy jihatdan oqlash yoki mas'uliyatdan chekinish holatlarini izohlaydi. Ushbu nazariy yondashuv raqamli muhitda sodir bo'ladigan kiberbulling, haqorat, yolg'on axborot tarqatish kabi xatti-harakatlarni tushuntirishda metodologik ahamiyatga ega ^[7].

D. Buckingham media ta'limini faqat texnik ko'nikmalar yig'indisi sifatida emas, balki axborotni tanqidiy anglash, media xabarlarining mazmuni va maqsadini tahlil qilish hamda media makonida ongli ishtirok etish kompetensiyasi sifatida ko'rib chiqadi ^[8]. Bu yondashuv media savodxonlikni axloqiy tanlov bilan bog'lash imkonini beradi.

J. Suler raqamli makondagi inson xulq-atvorining psixologik xususiyatlarini tahlil qilib, onlayn muhitda shaxslararo munosabatlar va xulq-atvorning o'ziga xos jihatlarini ochib beradi ^[9]. Mazkur qarashlar o'smirlarning virtual muloqotdagi xatti-harakatlarini pedagogik jihatdan tahlil qilish uchun muhimdir.

Raqamli fuqarolik ta'limi bo'yicha Yevropa Kengashi tomonidan ishlab chiqilgan yondashuvlarda raqamli muhitda mas'uliyatli faoliyat yuritish uchun bilim, ko'nikma, qadriyat va munosabatlarning uyg'unligi zarurligi ta'kidlanadi. Raqamli fuqarolik kompetensiyalari onlayn muhitda mas'uliyatli harakat qilish, inson huquqlarini hurmat qilish va texnologiyadan ongli foydalanish bilan bog'lanadi ^[8].

CASEL tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy-emotsional ta'lim konsepsiyasida mas'uliyatli qaror qabul qilish shaxsning muhim kompetensiyalaridan biri sifatida belgilanadi. Ushbu kompetensiya qaror qabul qilish jarayonida axloqiy me'yorlar, xavfsizlik, ijtimoiy oqibatlar va boshqa insonlarning manfaatlarini hisobga olishni nazarda tutadi ^[11].

Sun'iy intellektning ta'limdagi imkoniyatlari W. Holmes, M. Bialik va C. Fadel tomonidan keng yoritilgan. Mualliflar sun'iy intellekt ta'lim jarayonini qo'llab-quvvatlashi mumkinligini qayd etish bilan birga, texnologiyadan foydalanishda inson omili, pedagogik maqsad va ta'limning insonparvarlik xususiyatlarini saqlash zarurligiga e'tibor qaratadilar ^[12].

UNESCOning 2023-yildagi generativ AI bo'yicha qo'llanmasida ham sun'iy intellekt ta'limga joriy etishda inson markazli yondashuv, ma'lumotlar maxfiyligi, tenglik, xavfsizlik va etik foydalanish masalalari alohida ko'rsatilgan ^[5].

UNICEFning bolalar va AI bo'yicha tavsiyalarida bolalarning xavfsizligi, maxfiyligi, kamsitilmasligi, shaffoflik va hisobdorlik tamoyillari ilgari suriladi. Bu jihatlar o'smirlarni AI vositalaridan foydalanishga o'rgatishda faqat texnik kompetensiya emas, balki axloqiy va huquqiy mas'uliyatni ham shakllantirish zarurligini ko'rsatadi ^[6].

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, mavjud tadqiqotlarda milliy tarbiya, media savodxonlik, raqamli fuqarolik, ijtimoiy-emotsional kompetensiyalar va sun'iy intellekt masalalari alohida yo'nalishlarda yetarlicha o'rganilgan. Biroq ularni o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini rivojlantirishga qaratilgan yagona pedagogik tizim doirasida integratsiyalash masalasi yetarli darajada tizimlashtirilmagan.

Shu jihat mazkur tadqiqotning ilmiy muammosini belgilaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotning metodologik asosini shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy, aksiologik, faoliyatga yo'naltirilgan va tizimli yondashuvlar tashkil etadi.

Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- ilmiy-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish;
- qiyosiy tahlil;
- pedagogik hodisalarni tizimlashtirish;
- kontent-tahlil;
- umumlashtirish;
- modellashtirish;
- pedagogik vaziyatlarni konstruksiyalash.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqotning nazariy modeli o'smirning raqamli muhitda axloqiy qaror qabul qilish jarayonini axborotni anglash → axloqiy muammoni aniqlash → muqobil variantlarni ishlab chiqish → oqibatlarni baholash → qaror qabul qilish → refleksiya ketma-ketligi asosida ko'rib chiqishga imkon beradi.

Tadqiqot doirasida uning quyidagi tarkibiy komponentlari ajratildi:

1. **Kognitiv** - axloqiy me'yorlar, milliy va umuminsoniy qadriyatlar, raqamli xavfsizlik va media savodxonlik haqidagi bilimlar.
2. **Qadriyatli-motivatsion** - halollik, adolat, hurmat, mas'uliyat, bag'rikenglik va inson qadriga ijobiy munosabat.
3. **Amaliy-xulqiy** - bilim va qadriyatlarni real hamda virtual vaziyatlarda xatti-harakatga aylantirish.
4. **Refleksiv** - qabul qilingan qarorni tahlil qilish, xatolarni anglash va keyingi vaziyatlarda xulqni takomillash-tirish.

Bunday komponentli tuzilma o'smirning axloqiy tanlovini faqat bilim darajasi bilan cheklab qo'ymasdan, bilimning qadriyatga, qadriyatning esa real xatti-harakatga aylanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Raqamli ijtimoiy muhit o'smirlarning axloqiy qaror qabul qilish jarayoniga yangi mazmun va vaziyatlarni olib kirmoqda. Bugungi o'smir axloqiy tanlovni nafaqat real ijtimoiy muhitda, balki ijtimoiy tarmoqlar, video-platformalar, messenjerlar, onlayn o'yinlar va sun'iy intellekt vositalari bilan bog'liq vaziyatlarda ham amalga oshirmoqda.

Shu sababli zamonaviy tarbiya mazmunida milliy qadriyatlar, raqamli kompetensiyalar, media savodxonlik va sun'iy intellektidan mas'uliyatli foydalanish masalalarini o'zaro bog'liq holda tashkil etish zarur.

Tadqiqot natijalari asosida axloqiy tanlov madaniyatining kognitiv, qadriyatli-motivatsion, amaliy-xulqiy va refleksiv komponentlari ajratildi. Shuningdek, diagnostik, mazmuniy-ma'rifiy, muammoli-vaziyatli, raqamli-amaliy va refleksiv-baholash bosqichlaridan iborat pedagogik model taklif qilindi.

Mazkur modelning asosiy g'oyasi texnologiyani tarbiyaning maqsadi sifatida emas, balki o'quvchining mustaqil fikrlashi, axloqiy mulohazasi va mas'uliyatli qaror qabul qilishini qo'llab-quvvatlovchi vosita sifatida qarashdan iborat.

Shunday qilib, milliy tarbiya raqamli muhitda o'smirning axloqiy mezonlarini shakllantiruvchi mazmuniy asos, media savodxonlik axborotni tanqidiy baholash vositasi, sun'iy intellekt esa to'g'ri pedagogik shart-sharoitlarda muammoli vaziyatlarni modellashtirish va ta'limiy faoliyatni boyitish vositasi sifatida namoyon bo'ladi.

Kelgusidagi tadqiqotlarda mazkur pedagogik modelni tajriba-sinov asosida tekshirish, o'smirlarning axloqiy tanlov madaniyatini baholash mezonlari va darajalarini ishlab chiqish hamda diagnostik vositalarning validligi va ishonchliligini aniqlash muhim ilmiy vazifa sifatida belgilanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh. M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-son1 Farmoni. 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. – Toshkent, 2022.
3. Qur'onov M. Milliy tarbiya va yoshlar ma'naviyati masalalari. – Toshkent: Ma'naviyat, 2014.
4. Musurmonova O. Ma'naviy qadriyatlar va yoshlar tarbiyasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2010.
5. Miao F., Holmes W. Guidance for Generative AI in Education and Research. – Paris: UNESCO, 2023.
6. UNICEF. Guidance on AI and Children. Version 3.0: Recommendations for AI Policies and Systems that Uphold Child Rights. – UNICEF Innocenti, 2025.
7. Bandura A. Moral Disengagement: How People Do Harm and Live with Themselves. – New York: Worth Publishers, 2016.
8. Buckingham D. The Media Education Manifesto. – Cambridge: Polity Press, 2019.
9. Suler J. The Psychology of the Digital Age: Humans Become Electric. – Cambridge: Cambridge University Press, 2016.
10. Council of Europe. Digital Citizenship Education Handbook: Being Online, Well-being Online, and Rights Online. – Strasbourg: Council of Europe, 2019.
11. CASEL. Fundamentals of Social and Emotional Learning. – Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning.
12. Holmes W., Bialik M., Fadel C. Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning. – Boston: Center for Curriculum Redesign, 2019.
13. OECD. Students, Computers and Learning: Making the Connection. – Paris: OECD Publishing, 2015.

1 <https://lex.uz/ru/docs/-5841063>

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №9(4)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.